

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

BESLUT
2014-01-29

Aktbilaga
Diarienummer
551-36416-2012
Dossienummer
1494-1155

Sida
1(27)

Fröslunda Lantbruk AB
Sunnersberg Fröslunda 1
531 98 Lidköping

Tillstånd till djurhållning på fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1, Lidköpings kommun

Kod i miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251): 1.10 (B)

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län lämnar med stöd av 9 kap. miljöbalken, Fröslunda Lantbruk AB, med organisationsnummer 556513-3542, tillstånd till befintlig äggproduktion och nyetablering av unghönsproduktion samt hästhållning på fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1 i Lidköpings kommun.

Tillståndet omfattar en anläggning för djurhållning med högst 44 000 platser för värphöns, 25 000 platser för unghöns och 5 hästar, vilket totalt motsvarar högst 570 djurenheter.

Tillkommande unghönsstall ska lokaliseras på fastigheten Teglunda 1:1 enligt alternativ *Lobacka* i ansökan (se bilagorna 1a och 1b).

Miljöprövningsdelegationen godkänner med stöd av 6 kap. miljöbalken den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor

Allmänt

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Uppkommer problem med flugor eller lukt från verksamheten ska åtgärder omedelbart vidtas så att störningen upphör.

Stallar

3. Utsläppen av ammoniak med ventilationsluften från värphönsstallarna får inte överstiga 60 gram per djurplats och år för burhöns respektive 135 gram per djurplats och år för frigående höns.

Utsläppen av ammoniak med ventilationsluften från unghönsstallet får inte överstiga 50 gram per djurplats och år för frigående unghöns.

Mätningar av hur mycket ammoniak som avgår från hönsstallarna ska

ske regelbundet och minst tre gånger om året. Det totala årsutsläppet av ammoniak ska beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i stallarna eller med annan likvärdig metod. En sammanställning av det totala årliga ammoniakutsläppet från anläggningen samt antalet värphöns/unghöns som hålls per år ska redovisas till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.

Lagring av stallgödsel och tvättvatten

4. Samtliga gödselvårdsanläggningar ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger. Planerade förändringar i gödselhanteringen ska i god tid anmälas till tillsynsmyndigheten.
5. Lagringsutrymmen för fast stallgödsel ska vara försedda med tak och väggar. Det nya gödselhuset på fastigheten Teglunda 1:1 ska vara uppfört innan första omgången med stallgödsel ska gödslas ut från det nya unghönsstallet.
6. Mellanlagring av gödsel i fält, så kallad stuka, får inte ske. Vid omlastning av gödsel får den lagras i högst 2 dagar på det fält där gödsel skall spridas.
7. Tvättvatten som uppkommer vid rengöring ska samlas upp i behållare med tak och det ska finnas möjlighet att lagra tvättvattnet i minst 10 månader. Spridning av tvättvatten ska ske i fält eller motsvarande.

Transporter

8. Transport av gödsel ska ske så att spill inte uppkommer.

Spridning av stallgödsel

9. Under tiden 1 augusti – 31 oktober får spridning av gödsel endast ske till etablerad vall och inför sådd av höstoljeväxter.

Under tiden 1 augusti- 15 september får även spridning ske inför sådd av höstpannmål.

Tillsynsmyndigheten kan dock medge spridning även till andra grödor om särskilda skäl föreligger.

10. Spridning av gödsel ska ske i sammanhängande perioder. Hänsyn ska tas till rådande och förväntade väderleksförhållanden så att minsta möjliga näringsförlust och olägenhet för närboende uppstår. Spridning under lördagar, söndagar, helgdagar eller helgdagsaftnar ska så långt möjligt undvikas.
11. Gödsel ska noggrant och snarast nedbrukas dock senast under spridningsdagen såvida inte spridningen sker i växande gröda.

12. Spridning av gödsel får inte ske närmare vattendrag eller vattenförande dike än 10 meter. Spridning av gödsel med exakt spridningsteknik (bandspridning eller myllning) får inte ske närmare än 6 meter från vattendraget.
13. Spridning av gödsel får inte ske närmare enstaka bostadshus eller vattentäkt än 75 meter utan innehavarens alternativt ansvarigas medgivande. Avståndet till vattentäkt får dock aldrig understiga 50 meter. Särskild försiktighet ska iakttas där markytan lutar mot en vattentäkt liksom i de fall där åkermarken regelmässigt översvämmas vid snösmältning eller riklig nederbörd.
14. Spridning av gödsel får inte ske närmare kyrkor än 200 meter. I de fall gödselspridning sker invid tät bebyggelse ska ett skyddsavstånd om 200 meter iakttas.
15. Bevuxna skyddszoner, minst 6 meter breda, ska anläggas på åkermark utmed vattendrag och öppna och vattenförande diken som är utmärkta på den topografiska kartan. Skyddszonerna ska vara ständigt gräsbevuxna och får brytas för ny insådd högst en gång vart femte år.
16. Om spridningsarealer bortfaller ska produktionen anpassas till den areal som kvarstår eller så ska nya arealer säkerställas via skriftliga nyttjanderätts- eller spridningsavtal.
17. Då annan än tillståndsinnehavaren utför spridningen åligger det tillståndshavaren att noga informera denna om ovan nämnda villkor för spridningen.
18. Tillståndsinnehavaren ska informera de parter där nyttjanderätts-/spridningsavtal eller motsvarande har ingåtts, om följande:
 - de villkor som gäller för lagring och spridning av stallgödsel enligt detta tillstånd
 - att Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62, omtryckt SJVFS 2011:25, med senare ändringar) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är tillämpliga
 - aktuella analysresultat för stallgödsel.
19. Tillståndsinnehavaren ska kontinuerligt, dock minst en gång per år, rapportera till tillsynsmyndigheten vilka som har tagit emot och köpt gödsel. Vidare ska det framgå mängd och datum för leveranser samt hur stor areal som varit aktuell för gödselspridning.

Avfall och kemikalier

20. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage förhindras. Förvaring av kemiska produkter och farligt avfall ska ske på ogenomsläpplig yta som är försedd med invallning eller annan konstruktion till skydd mot utsläpp samt i övrigt utformad så att nederbörd

inte samlas. Vid lagring i tankar eller behållare ska uppsamlingsvolymen inom respektive invallning minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av övriga behållares volym. Tankar och cisterner ska vara försedda med skydd mot överfyllning.

Kontroll av verksamheten

21. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska förutom att ge svar på hur kontroll ska ske av hur de villkor som fastställts i tillståndet uppfylls, även omfatta kontroll av påverkan på vattenrecipienten samt ange hur verksamheten i övrigt kontrolleras bland annat med avseende på mätmetod och mätfrekvens. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 6 månader efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk.
22. Fullständig markkartering ska göras vart tionde år med avseende på fosfor, kalium och pH. På områden som ligger i högsta fosforklass enligt gällande markkarteringskarta, ska stallgödselgivorna begränsas till rekommenderad fosforgiva för aktuell gröda.
23. Vart tredje år ska en växtnäringsbalans med avseende på fosfor och kväve upprättas för verksamheten med start verksamhetsåret 2014. Växtnäringsbalansen ska skickas till tillsynsmyndigheten i samband med den årliga miljörapporten.
24. Analyser av stallgödselns innehåll av fosfor och kväve ska ske minst en gång per år, för respektive stallgödselslag som hanteras. Analysresultaten ska rapporteras till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporten.
25. Spridning av stallgödsel ska ske enligt årligen upprättad gödslingsplan grundad på aktuell markkartering och gödselanalys.

Övrigt

26. Om djurhållningen upphör på fastigheten ska detta meddelas i god tid till tillsynsmyndigheten.

Igångsättningstid

Den med tillståndet utökade verksamheten ska ha satts igång senast tre år efter det att detta beslut vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i denna del.

Tillsynsmyndigheten ska meddelas när verksamheten sätts igång.

Verkställighet

Tillståndet får tas i anspråk först när det vunnit laga kraft.

Återkallelse av tidigare beslut

Miljöprövningsdelegationen återkallar med stöd av 24 kap 3 § första stycket 6 miljöbalken av Miljöprövningsdelegationen tidigare meddelat tillstånd den 17 maj 2006 (dnr 551-20145-2005). Återkallelsen gäller från och med det att detta beslut har vunnit laga kraft och tillståndet har tagits i anspråk.

Kungörelsedelgivning

Kungörelse om detta beslut införs inom 10 dagar från datum för beslutet i Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidningarna

- Nya Lidköpings-Tidningen (NLT)
- Göteborgs-Posten (GP)
- Skaraborgsbygden (Sb)

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Ansökan föranleds av att Fröslunda Lantbruk AB (bolaget) eftersträvar en långtgående integrerad produktion. Gällande tillstånd från 2006 omfattade inledningsvis unghönsproduktion. Den verksamheten etablerades dock inte och den delen av tillståndet förföll efter den 31 december 2009. Nu avser bolaget att komplettera verksamheten med unghönsproduktion igen. Planerna är dessutom att låta tillståndspröva en mer omfattande unghönsuppfödning än vid föregående prövning.

Tidigare tillståndsbeslut

Miljöprövningsdelegationen lämnade den 17 maj 2006 tillstånd till befintlig och utökad djurhållning avseende ägg- och unghönsproduktion inom fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1 i Lidköpings kommun. Tillståndet omfattar en djurhållning om 44 000 värphöns, 15 000 unghöns och övriga djur motsvarande 10 djurenheter. Det nya unghönsstallet skulle uppföras på Teglunda 1:1 i enlighet med ansökan.

I tillståndet har totalt 27 villkor meddelats för verksamheten. Utöver standardvillkor enligt praxis, är följande villkor särskilt att observera

2. Utsläppen av ammoniak med ventilationsluften från anläggningen får som ett riktvärde inte överstiga 2,5 ton per år. Ammoniakutsläppen från anläggningen bör redovisas i den årliga miljörapporten.

Riktvärde är ett värde som om det överskrids medför en skyldighet för tillståndsinnehavaren att vidta sådana åtgärder att värdet kan hållas.

7. Under tiden 1 augusti – 30 november får spridning av stallgödsel endast ske inför sådd av höstoljeväxter alternativt höstkorn eller till etablerad vall.

8. Maximalt 25 ha höstkorn får gödslas på hösten.

22. Kontroll av företagets påverkan i vatten inom Vänerns avrinningsområde skall ske. Tillsynsmyndigheten skall bestämma omfattningen av recipientkontrollen.

Samråd

Samråd om verksamhetens inverkan på omgivningen har skett enligt 6 kap. miljöbalken. Verksamheten medför betydande miljöpåverkan enligt 3 § i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till Miljöprövningsdelegationen den 12 november 2012. Efter kompletteringar har ansökan kungjorts i ortstidningarna och remitterats till Länsstyrelsen och Miljö- och byggnämnden i Lidköpings kommun. Yttranden har kommit in från båda remissinstanserna.

Yttrandena enligt ovan har remitterats till sökanden. Länsstyrelsens yttrande har dessutom remitterats till Lidköpings kommun. Synpunkter på Länsstyrelsens yttrande har kommit in från sökanden och Miljö- och byggnämnden i Lidköpings kommun. Sökanden har beretts tillfälle att yttra sig över nämndens synpunkter.

Klassificering av verksamheten

Verksamheten klassificeras enligt Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251) och omfattas av följande verksamhetskod:

- 1.10 (tillståndsplikt B); anläggning för djurhållning med mer än 40 000 platser för fjäderfän.

Verksamheten omfattas även av industriutsläppsförordningen (SFS 2013:250).

Ansökan med yrkanden, åtaganden och förslag till villkor

Bolaget har ansökt till miljöprövningsdelegationen om tillstånd enligt miljöbalken för befintlig och utökad ägg- och unghönsproduktion. Verksamheten ska omfatta en djurhållning om 44 000 platser för värphöns, 25 000 platser för unghöns och max 5 hästar, vilket totalt motsvarar högst 570 djurenheter.

Bolaget planerar utbyggnad av djurhållningen genom att bygga nytt unghönsstall med tillhörande stallgödsellager på fastigheten Teglanda 1:1

Yrkanden

Bolaget yrkar på tillstånd att få utöka djurhållningen till 570 djurenheter. Utökningen ska ske genom att ett nytt stall med plats för 25 000 unghöns med tillhörande gödselvårdsanläggning ska byggas.

Därutöver yrkas på tillstånd att få sprida stallgödsel inför sådd av höstvet, till och med den 15 september.

Bolagets beskrivning av verksamheten

Befintlig verksamhet

Fastigheten Fröslunda 1:2 ägs av Bert Ivarssons enskilda firma, som också äger tillhörande byggnader. Verksamheterna äggproduktion och växtodling drivs i bolaget Fröslunda Lantbruk AB. Äggproduktion har bedrivits på fastigheten i drygt 30 år. Idag sker äggproduktionen i ett äldre hönsstall med ny burhönsinredning och i ett nyare stall med inredning för frigående höns i flervåningssystem.

Vid Fröslunda bedrivs idag en omfattande verksamhet med sju helårssysselsatta som innefattar ägg- och matpotatisproduktion.

Planerad verksamhet

Bolaget fick tillstånd år 2006 för befintlig och utökad djurhållning med värphöns, unghöns och övriga djur. Miljöprövningsdelegationen beslutade om förlängd igångsättningstid för det då planerade unghönsstallet till och med den 31 december 2012. Unghönsstallet skulle byggts med plats för 15 000 unghöns. Den delen av tillståndet har förfallit och den nu planerade utökningen av verksamheten avser istället ett större stall med plats för 25 000 unghöns med därtill hörande gödselvårdsanläggning. Det nu planerade unghönsstallet har också fått en annan föreslagen lokalisering inom fastigheten Teglunda 1:1, än vid föregående prövning.

Den planerade verksamheten innebär fortsatt äggproduktion vid gårdscentrum på Fröslunda 1:2 och etablering av unghönsuppfödning på Teglunda 1:1. Stallarna kommer att samutnyttja spannmåls- och foderanläggning, reservaggregat för el, spridningsarealer för gödselspridning mm.

Den egna växtodlingen kommer att omfatta 190 ha areal, varav 75 % odlas med höstsäd. Nyttjanderättsavtal finns med tre närliggande lantbruksföretag med ytterligare 178 ha spridningsareal för hönsgödsel.

Lokalisering

Fastigheterna ligger i Sunnersbergs socken i Lidköpings kommun och ansluter till vägen mellan Lidköping och Kållandsö med Läckö. Fastigheten berörs inte av några bestämmelser i gällande översiktsplan. Fastigheten omfattas inte av några gällande detaljplaner. Närmaste detaljplanlagt område är området Stenhammar (del av tätorten Lidköping) beläget 6 km söder om gårdscentrum.

Enligt uppgift från Skogsvårdsstyrelsen i Skara berörs inte Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1 av några bestämmelser om biotopskydd. Det finns inte

heller några särskilda naturområden angivna i Skogsvårdsstyrelsens redovisning "Skogens pärlor".

Fröslunda är mycket känt för de världsberömda bronssköldarna som hittades på ägor 1985. I fastighetens nordöstra del finns ett 9 ha stort gravfältsområde

Miljökonsekvensbeskrivning

Lokalisering

Nuvarande ekonomibyggnader för äggproduktionen, ligger väl samlade i ett sammanhållet gårdscentrum i förlängningen av den infartsväg, som leder fram till huvudbyggnaden och övriga bostäder på Fröslunda 1:2.

Av smittskyddsskäl är det viktigt att en ny unghönsanläggning ligger på tillräckligt stort avstånd från befintliga hönsstallar samt på betryggande avstånd från allmänna platser. Lämpligaste läget med hänsyn till detta och ur kommunikationssynpunkt, är vid Lobacka, på fastigheten Teglunda 1:1. Lobacka är beläget öster om vägen mot Läckö; knappt två km nordöst om gårdscentrum på Fröslunda 1:2. Alternativ lokalisering är Skyttetorpet, också på fastigheten Teglunda 1:1, som är beläget strax öster om vägen mot Läckö. Skyttetorpet ligger knappt en km nordöst om gårdscentrum på Fröslunda 1:2.

Utsläpp till luft

Ammoniakavgång från stallarna kommer att minimeras genom täta utgödslingar och lagring i flytgödselbrunn med svämtäcke respektive gödselhus med tak och väggar. Takventilationstrummorna mynnar en meter över taket. Den samlade ammoniakavgången från befintlig äggproduktion beräknas motsvara ett årligt utsläpp av 10 750 kg kväve. Motsvarande siffra för den planerade unghönsproduktionen är 2 738 kg kväve.

Största risken för lukt från gödselhanteringen uppstår i samband med transport och spridning av stallgödsel. Effektiv spridningsteknik och effektiva nedmyllningsmetoder (nedbrukning före vårsådd respektive nedplöjning före höstsådd) kommer att användas. Luktproblemen förväntas därför bli små i samband med gödselhanteringen. Lukt från det planerade unghönsstallet blir begränsad på grund av det stora avståndet till närmast berörda grannar; nästan en km i öst-sydöstlig riktning.

Utsläpp till vatten

Dagvatten från djurstallar och övriga ekonomibyggnader samlas upp via takrännor och leds bort genom befintliga dräneringssystem. Sanitärt avloppsvatten från personalutrymmena samlas upp och lagras i sluten tank.

Omedelbart efter utslaktning av värphöns respektive utlastning av unghöns från respektive avdelningar, genomförs rengöring och desinfektion. Rengöringen inleds med blötläggning. Därefter sker högtrycksspolning och tvätt-

ning, torkning och desinfektion med godkänt medel. Avloppsvattnet från högtrycksspolning och tvättning samlas upp i slutna tank. Mängden beräknas totalt uppgå till 2 m³ vatten per år. Vattnet hanteras sedan som flytgödsel vid spridning.

Växtnäringsutsläppet från den egna åkermarken (190 ha), uppskattas till 3 800 kg kväve och 95 kg fosfor per hektar och år. Övrig spridningsareal som ingår via tecknade spridningsavtal ingår inte i beräkningen.

Fröslundas marker avvattnas genom en särskild kanal med invallning mot Vänern, vid vägen till Stola ungefär 3 km väster om Fröslunda. Vid invallningen togs ett antal vattenprover i genomströmmande vatten av Lidköping kommun under 1996. Skyddszoner finns intill öppna vattendrag, vattentäcker och bostadshus i omedelbar närhet av spridningsarealerna.

Utdrag från VattenInformationssystem Sverige (VISS) visar att miljö kvalitetsnorm (MKN) finns för två vattenförekomster, sjöar, i avrinningsområde för verksamheten. Vattenförekomsterna Vänern-Ullesund respektive Vänern-Kävelstocken. Vänern-Ullesund visar på *måttlig* ekologisk status medan Vänern-Kävelstocken visar på *otillfredsställande* ekologisk status. Målsättningen är *god* ekologisk status 2021.

Eftersom denna ansökan bara innebär mycket små förändringar jämfört med gällande beslut, så gör bolaget bedömningen att en förändring i beslutets omfattning inte skulle påverka utsikterna att klara målsättningen vad det gäller ekologisk status. En utökning av den faktiska produktionen på gården skulle naturligtvis kunna påverka statusen, men med hjälp av modern teknik och noggrann och miljömedveten brukning så bedömer bolaget att utsikterna att klara målsättningen för statusen inte ska påverkas.

Lagring av stallgödsel

Mängden fastgödsel som produceras under ett år är beräknad till 1 350 m³. Lagringskapaciteten för fastgödsel uppgår idag till 1 500 m³. Lagringsutrymmet utgörs av ett gödselhus i anslutning till det nyare av de två värphönsstallarna. Dessutom kommer fastgödseln från det planerade unghönsstallet att lagras i ett nytt gödselhus, med ytterligare 250 m³ lagringskapacitet. Lagringskapaciteten för fastgödsel kommer därmed att uppgå till totalt 1 750 m³.

Den årligen producerade mängden flytgödsel uppgår till 735 m³. Lagringskapaciteten för flytgödsel utgörs av en flytgödselbehållare i anslutning till det äldre värphönsstallet. Utrymmet uppgår till 900 m³.

Spridning av stallgödsel

Behovet av spridningsarealer styrs av fosforinnehållet i stallgödseln. Enligt uppgifter i kalkylprogrammet *Stank in Mind* beräknas den totala mängden fosfor i värphönsgödseln till 0,013 kg per höna och månad, det vill säga

totalt 6 552 (42 000 platser*12 månader*0,013 kg) kg fosfor per år. Motsvarande mängd fosfor i unghöns gödseln beräknas till 0,007 kg per unghöna och månad, det vill säga totalt 1 178 (21 045 platser*2 omgångar*4 månader*0,007 kg) kg fosfor per år.

Fosformängden i den totala stallgödselproduktionen blir 7 730 kg per år, enligt ovanstående beräkning. Vid en medelgiva på 22 kg fosfor per år krävs därmed 350 ha spridningsareal. De egna arealerna, drygt 190 ha, tillsammans med spridningsarealer i tecknade spridningsavtal, 178 ha, kommer att täcka det beräknade arealbehovet.

Växtodlingen och stallgödselhanteringen kommer att samplaneras noga för bästa möjliga utnyttjande av växtnäringen och minsta möjliga miljöstörningar och god markvård. Detta innebär att stallgödseln i huvudsak kommer att spridas vid två olika spridningsperioder:

- tidigt på våren inför vårbruk enligt gällande regelverk, för att kunna undvika markpackning på de mycket packningskänsliga lerjordarna
- omedelbart före höstsådd, följt av omedelbar nedbrukning (plöjning).

Vid själva stallgödselspridningen används konventionell bredspridningsteknik för såväl fast- som flytgödsel.

Buller

De viktigaste bullerkällorna i verksamheten är:

- ventilationsfläktar
- spannmålstork
- transport av spannmål, foder, eldningsolja och gödsel
- uttransport av producerade ägg, matpotatis och slakthöns

Buller från ventilationsfläktarna är försumbart enligt tidigare erfarenheter.

För nytilkomna eller utökade bullerkällor gäller följande bullerbegränsande åtgärder:

- *Ventilationsfläktar.* Fläktarna köps in från kända leverantörer med fastställda krav på högsta bullernivåer. Fläktbullret kommer att begränsas så att det ligger inom ramen för gällande ekvivalenta riktvärden; 50 dB(A) – vardagar dagtid kl. 07-18; 45 dB(A) – kvällstid kl. 18-22; 45 dB(A) – sön- och helgdagar; 40 dB(A) – nattetid kl. 22-07.
- *Foderleveranser.* Avlastning av foder kommer att ske vid foderanläggningen vid gårdscentrum drygt 700 meter från närmaste grannar. Ljudnivån reduceras därmed kraftigt vid närmast berörda fastigheter öster om stallet. Alla fodertransporter kommer att ske genom den egna uppfartsvägen från Läckövägen, där det finns två grannfastigheter.

- *Övriga externa in- och uttransporter.* Dessa transporter kommer att planeras för minsta möjliga bullerstörningar.
- *Internttransporter.* Traktorer och övriga gårdsmaskiner är utrustade med ljuddämpare enligt lag vid nyleverans.

Transporter

Den utökade verksamheten kommer att medföra en viss ökning av det externa transportarbetet på grund av ett större behov av inköpt foder, större gödselmängder till andra gårdar och större transporter av konsumtionsägg.

Det årliga interna transportarbetet beräknas omfatta drygt 4 000 ton. Det externa transportarbetet beräknas omfatta 3 000 ton per år (60 ton per vecka). Antalet transporter beräknas uppgå till totalt 300 transporter per år (6 stycken per vecka). Antalet transportdagar för spannmål och stallgödsel uppskattas till högst 50 stycken per år. In- och utleveranser av produkter kommer att planeras för minsta möjliga störningar och sker helt via egen uppfartsväg till vägen mellan Lidköping och Läckö.

Energi

Gårdens totala behov av elenergi (uppvärmning av bostadshus och ekonomibyggnader, belysning, ventilation samt spannmåls-, foder- och gödseltransporter) beräknas bli 225 000 kWh. Jordbruksdriftens årsbehov av drivmedel (dieselolja) uppgår till 35 m³. Spannmålstorken värms genom en oljepanna som under ett normalår förbrukar 40 m³ olja.

Av säkerhetsskäl förses hönshuset med automatlarm för strömavbrott. För närvarande finns ett mobilt traktordrivet reservverk. På sikt planeras för att installera ett stationärt reservverk som kan förse hela gården med reservkraft.

De energibesparande åtgärderna inriktas i första hand på energieffektiv ventilation och värmeisolerande byggnadsteknik. Detta gäller särskilt för det planerade unghönsstallet, där ett värmetillskott krävs för att hålla tillräckligt hög temperatur i början av uppfödningssomgångarna. I stallet kommer väggarna troligen att byggas med prefabricerade betongblock, som är lätta att hålla rena, med inbyggd isolering vilket ger god isoleringsförmåga. Taket värmeisoleras med ett tjockt lager mineralull.

I gårdens investeringsplan ligger dessutom att anlägga en panncentral för eldning av ved/flis för uppvärmning av alla byggnader i gårdscentrum. Panncentralen ska kombineras med solceller. I planen ingår även möjlighet att återvinna restvärme från anläggningen för uppvärmning spannmålen före utfodring. Planer finns även att ansluta gården inklusive uthyrningsbostäder till kommunalt vatten och avlopp.

Diesel, kemikalier och avfall

Diesel och eldningsolja förvaras inomhus i låst utrymme på ogenomsläpplig, invallad yta under tak. Diesel lagras i fyra tankar; två stycken á 10 m³ och två stycken á 5 m³. Tanken för eldningsolja till torkanläggningen rymmer 6 m³. Besiktning av tankarna sker enligt gällande bestämmelser.

Kemikalier och spillolja förvaras i eget låst utrymme inne i verkstaden på ogenomsläpplig och invallad yta under tak. Kemikalierna består av kemiska bekämpningsmedel som används i växtodlingen samt desinfektionsmedel för stallrengöring.

Yttranden

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen tillstyrker ansökan och föreslår villkor mm för verksamheten i enlighet med vad som anförs nedan.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen är tillräcklig i förhållande till de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken.

Miljömål

I ansökan finns inte angivet verksamhetens koppling till de miljömål som antagits för Sverige.

Länsstyrelsen konstaterar ändå att ammoniakavgång från verksamheten har betydelse för miljö kvalitetsmålet "Ingen övergödning". Den planerade verksamheten kommer i och för sig att öka underlaget för ammoniakavgång, vid en utbyggnad av unghönsstall. I miljökonsekvensbeskrivningen anger bolaget dock att ammoniakavgången minimeras tack vare att viss andel av gödseln hålls torr och att gödseln lagras i gödselhus med väggar och tak. Dels lagras gödsel som flytgödsel i en tät brunn med tak. Vid det nya unghönsstallet kommer ett nytt gödselhus byggas med väggar och tak.

Lokaliseringen

Fastigheterna är belägna i en utpräglad jordbruksbygd och värphönsproduktionen har bedrivits på fastigheten Fröslunda 1:2 i många år.

Enligt ansökan med bifogad orienteringsplan, finns en bostadsfastighet inom 500 meter från det nya unghönsstallet. Bostadshuset, med annan ägare, ligger ca 400 meter söder om det planerade unghönsstallet. Från övriga stallar finns inga andra bostadshus än de egna, inom 500 meters avstånd.

Unghönsstallet kommer att byggas avskilt, med stort avstånd till värphönsanläggningen, för att minimera smittspridning mellan stallarna. I ansökan har bolaget redogjort för åtaganden när det gäller utformning av ventilation

för att begränsa lukt- och bullerstörningar samt anläggning och rutiner för stallgödselhantering. Länsstyrelsen föreslår även att ytterligare försiktighetsmått ska fastställas i villkor. Länsstyrelsen gör bedömningen att problem med lukt inte bör öka i någon större utsträckning då verksamheten utökas. Störningar i mindre omfattning t.ex. när det gäller måttlig lukt från djurstallar får enligt Länsstyrelsens uppfattning i viss mån tålas i en jordbruksbygd.

Verksamhetsområdet omfattas inte av detaljplan. Den planerade verksamheten är förenlig med kommunens översiktsplan. Den finns inget Natura 2000-områden som kommer att beröras av den planerade utbyggnaden. Den planerade verksamheten bör enligt Länsstyrelsens bedömning inte innebära någon risk för att påtagligt skada något riksintresse för kulturvård eller annat ändamål. Verksamheten får även anses vara förenlig med god hushållning av mark och vatten.

I ansökan redovisas två lokaliseringsalternativ för det planerade unghönsstallet. Bolaget förespråkar alternativ 1 då denna placering är längre bort från allmänna vägar och längre bort från befintlig värphönsanläggning, än alternativ 2. Alternativ 1 innebär att det planerade stallet byggs på fastigheten Teglunda 1:1, vid Lobacka, där det finns en gammal ladugård m.fl. anläggningar, som kommer att rivas och ersättas av nytt stall och nytt gödselhus.

Länsstyrelsen bedömer att möjligheten att uppnå en God ekologisk status i Vänern inte motverkas av att tillstånd medges. Länsstyrelsen bedömer att om verksamheten bedrivs enligt ansökan och de föreslagna villkoren får miljöpåverkan anses vara acceptabel.

Sammanfattningsvis bedömer Länsstyrelsen att den i ansökan föreslagna lokaliseringen för det nya unghönsstallet, alternativ 1 vid Lobacka, kan godtas då inga påtagliga störningar bedöms uppkomma och skyddsåtgärder kommer att föreskrivas. Den planerade stallbyggnaden och gödselhuset ersätter i detta lokaliseringsalternativ befintliga byggnader i sämre skick.

Övrig reglering

Verksamheten omfattades tidigare av IPPC-direktivet (rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) enligt verksamhetspunkten 6.6 a; djuranläggning som förfogar över mer än 40 000 platser för fjäderfä. IPPC-direktivet är numera ersatt av IED (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp) enligt punkten 6.6 a; intensiv uppfödning av fjäderfä med mer än 40 000 platser för fjäderfä. I IED får bland annat begreppet bästa tillgängliga teknik (BAT) en mer central roll än i det tidigare gällande IPPC-direktivet.

Tillståndets omfattning

Miljöprövningsdelegationen i Västra Götalands län lämnade genom beslut den 17 maj 2006, Bert Ivarsson tillstånd enligt miljöbalken till djurhållning avseende värphöns, unghöns och övriga djur inom fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1 i Lidköpings kommun. Tillståndet omfattar en djurhållning om högst 44 000 värphöns, 15 000 unghöns och 10 djurenheter övriga djur. Hittills har inte gällande tillstånd angående verksamhet med unghönsuppfödning utnyttjats.

Bert Ivarsson ansöker nu om tillstånd till befintlig äggproduktion samt etablering av unghönsproduktion inom fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1. Unghönsproduktionen planeras för en större omfattning än i gällande tillstånd. Ansökan omfattar en djurhållning om högst 42 000 värphöns, 25 000 unghöns och fem hästar. Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd ges till denna utökade produktion.

Klassificering av verksamheten

Verksamheten klassificeras som B-verksamhet enligt förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Länsstyrelsen anser att följande prövningspunkt är aktuell.

- Djurhållningen har verksamhetskod B 1.10; anläggning för mer än 40 000 platser för fjäderfä.

Verksamheten omfattas även av IED (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp) enligt punkten 6.6 a; intensiv uppfödning av fjäderfä med mer än 40 000 platser för fjäderfä.

När tillståndet får tas i anspråk

Länsstyrelsen anser att det ansökta tillståndet ska få tas i anspråk först när beslutet vunnit laga kraft.

Länsstyrelsen anser att när ett nytt beslut vunnit laga kraft och det nu ansökta tillståndet har tagits i anspråk, bör tidigare meddelat tillstånd från den 17 maj 2006 (diarienummer 551-20145-2005) upphöra att gälla.

Länsstyrelsen anser att följande villkor bör meddelas för verksamheten. För de villkor som anses vara branschspecifika och utgör vedertagen praxis, ges ingen särskild motivering.

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Uppkommer problem med flugor eller lukt från verksamheten ska åtgärder omedelbart vidtas så att störningen upphör.

Stallar

3. Utsläppen av ammoniak med ventilationsluften från värphönsstallarna får inte överstiga 60 gram per djurplats och år för burhöns respektive 135 gram per djurplats och år för frigående höns.

Utsläppen av ammoniak med ventilationsluften från unghönsstallet får inte överstiga 50 gram per djurplats och år för frigående unghöns.

Mätningar av hur mycket ammoniak som avgår från hönsstallarna ska ske regelbundet och minst tre gånger om året. Det totala årsutsläppet av ammoniak bör beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i respektive stall. En sammanställning av det totala årliga ammoniakutsläppet från anläggningen samt antalet värphöns/unghöns som hålls per år ska redovisas till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.

Motivering

Ett av de svenska miljö kvalitetsmålen är "Ingen övergödning". Övergödning orsakas bland annat av ammoniakavgång, där jordbrukets djurhållning svarar för huvuddelen av de svenska utsläppen. Den aktuella verksamhetens storlek gör att det är angeläget att begränsa utsläppen från anläggningen. Genom att använda bästa möjliga teknik kan ammoniakavgången minskas. Ammoniakutsläppen via ventilationsluften är i hög grad beroende av temperatur, utgödslingsintervall och ventilationsstyrning.

Lagring av stallgödsel och tvättvatten

4. Samtliga gödselvårdsanläggningar ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger. Planerade förändringar i gödselhanteringen ska i god tid anmälas till tillsynsmyndigheten.

Motivering

För höga halter av växtnäringsämnen i mark och vatten leder till övergödning av miljön.

5. Lagringsutrymme för fast stallgödsel ska vara försett med tak och väggar. Nya gödselhuset ska vara uppfört innan första omgången med stallgödsel ska gödslas ut från det nya unghönsstallet.

Motivering

Genom att hålla gödseln torr även under lagringsperioden, kan ammoniakavgång och lukt begränsas.

6. Mellanlagring av gödsel i fält, så kallad stuka, får inte ske. Vid omlastning av gödsel får den lagras i högst 2 dagar på det fält där gödsel skall spridas.

Motivering

Lagring i stuka medför ökad risk för utlakning av växtnäring till marken och ammoniakavgång till luften. Lokalt under stukan kan höga koncentrationer av växtnäring ansamlas, vilket kan leda till utlakning via dräneringsvatten.

7. Tvättvatten som uppkommer vid rengöring ska samlas upp i tät behållare med tak och det ska finnas möjlighet att lagra tvättvattnet i minst 10 månader. Spridning av tvättvatten ska ske i fält eller motsvarande.

Transporter

8. Transport av gödsel ska ske så att spill inte uppkommer.

Spridning av stallgödsel

9. Under tiden 1 augusti – 31 oktober får spridning av gödsel endast ske till etablerad vall och inför sådd av höstoljeväxter.
Under tiden 1 augusti.- 15 september får även spridning ske inför sådd av höstvete. Tillsynsmyndighet kan dock medge spridning även till andra grödor om särskilda skäl föreligger.

Motivering

Gödsling inför höstsådd medför betydande risker för kväveutlakning. Höns gödsel innehåller dessutom högre koncentrationer av kväve och fosfor än exempelvis gödsel från nötkreatur. Gödsling med höns gödsel på hösten till etablerade vallar och inför sådd av höstoljeväxter och höstvete tidigt på hösten kan emellertid accepteras. Om behov finns kan tillsynsmyndigheten även tillåta spridning till andra höstsådda stråsädesslag, men då är det angeläget med en analys av mängden lättillgängligt kväve i gödseln som ska anpassas till grödans begränsade kvävebehov.

Stallgödseln får under en femårsperiod inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal per år under perioden. I Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2004:62) regleras dessutom givna lättillgängligt kväve vid spridning inför sådd av höstoljeväxter respektive övriga grödor, inom känsliga områden. Observera att mängden lättillgängligt kväve i fjäderfä gödsel är större än vad en analys av ammoniumkväve skulle visa. Delar av urinsyran omvandlas nämligen också till lättillgängligt kväve. Hänsyn ska tas till detta förhållande så att inte givna lättillgängligt kväve blir för hög.

10. Spridning av gödsel ska ske i sammanhängande perioder. Hänsyn ska tas till rådande och förväntade väderleksförhållanden så att minsta möjliga näringsförlust och olägenhet för närboende uppstår. Spridning under lördagar, söndagar, helgdagar eller helgdagsaftnar ska så långt möjligt undvikas.
11. Gödsel ska noggrant och snarast nedbrukas dock senast under spridningsdagen såvida inte spridningen sker i växande gröda.

Motivering

Nedbrukning är en effektiv metod för att minska ammoniakavgång, luktstörningar och öka växtnäringsutnyttjandet.

12. Spridning av gödsel får inte ske närmare vattendrag eller vattenförande dike än 10 meter. Spridning av gödsel med exakt spridningsteknik (bandspridning eller myllning) får inte ske närmare än 6 meter från vattendraget.

Motivering

Med en spridningsfri zon intill vattendrag minskar risken för växtnäringsläckage genom antingen direkt spill av gödsel i vattendraget eller indirekt genom ytaavrinning till vattendraget. Bandspridning eller myllning möjliggör en betydligt bättre kontroll av spridningsbilden än vad som är möjligt vid bredspridning.

13. Spridning av gödsel får inte ske närmare enstaka bostadshus, vattentäkt än 75 meter utan innehavarens alternativt ansvarigas medgivande. Avståndet till vattentäkt får dock aldrig understiga 50 meter. Särskild försiktighet ska iakttas där markytan lutar mot en vattentäkt liksom i de fall där åkermarken regelmässigt översvämmas vid snösmältning/riklig nederbörd.

Motivering

Med skyddsavstånd till bostäder minskar lukt- och bullerstörningar. Med skyddsavstånd till vattentäkter och översvämningshotade marker minskar risken för växt-

näringsläckage genom utlakning och ytavrinning.

14. Spridning av gödsel får inte ske närmare kyrkor än 200 meter. I de fall gödselspridning sker invid tätbebyggelse ska ett skyddsavstånd om 200 meter iakttas.
15. Bevuxna skyddszoner, minst 6 meter breda, ska anläggas på åkermark utmed vattendrag och öppna och vattenförande diken som är utmärkta på den topografiska kartan. Skyddszonerna ska vara ständigt gräsbevuxna och får brytas för ny insådd högst en gång vart femte år.

Motivering

Med en bevuxen skyddszon minskar risken ytterligare för växtnärläckage till vattendragen. Skyddszonen har även en positiv inverkan på den biologiska mångfalden.

16. Om spridningsarealer bortfaller ska produktionen anpassas till den areal som kvarstår eller så ska nya arealer säkerställas via skriftliga nyttjanderätts- eller spridningsavtal.
17. Då annan än tillståndsinnehavaren utför spridningen åligger det tillståndshavaren att noga informera denna om ovan nämnda villkor för spridningen.
18. Om tillståndsinnehavaren har leveransavtal eller säljer gödsel ska den informera om de villkor som gäller för lagring och spridning av gödsel enligt detta tillstånd samt att Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62, omtryckt SJVFS 2011:25, med senare ändringar) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är tillämpliga.
19. Tillståndsinnehavaren ska kontinuerligt, dock minst en gång per år, rapportera till tillsynsmyndigheten vilka som har tagit emot och köpt gödsel. Vidare ska det framgå mängd och datum för leveranser samt hur stor areal som varit aktuell för gödselspridning.

Avfall och kemikalier

20. Farligt avfall och kemiska produkter ska hanteras på sådant sätt att mark, ytvatten eller grundvatten inte förorenas

Kontroll av verksamheten

21. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat omfatta påverkan på vattenrecipienten samt ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 6 månader efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk.
22. Fullständig markkartering ska göras vart tionde år med avseende på fosfor, kalium och pH. När ett fält uppnått högsta fosforklass ska stallgödselgivorna begränsas till rekommenderad fosforgiva för aktuell gröda.
23. Vart tredje år ska en växtnärläcksbalans med avseende på fosfor och kväve upprättas för verksamheten med start verksamhetsåret 2013. Växtnärläcksbalansen ska skickas till tillsynsmyndigheten i samband med den årliga miljörapporten.
24. Analyser av stallgödselns innehåll av fosfor och kväve ska ske minst en gång per år. Analysresultatet ska rapporteras till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporten.

25. Spridning av stallgödsel ska ske enligt årligen upprättad gödslingsplan grundad på aktuell markkartering och gödselanalys.

Övrigt

26. Om djurhållningen upphör på fastigheten ska detta meddelas i god tid till tillsynsmyndigheten.

Motivering

Verksamheten berörs av IED (Industriutsläppsdirektivet) vilket bl.a. innebär att frågor om förorenad mark och nedläggning av verksamheten särskilt ska beaktas vid en tillståndsprövning. Risken för förorenad mark bedöms som liten. Verksamhetsutövaren bör dock meddela tillsynsmyndigheten om, och i så fall när, djurhållningen upphör på fastigheten

Miljö- och byggnämnden, Lidköpings kommun

Åtgärder i syfte att begränsa förluster av växtnäring

Miljö- och byggnämnden i Lidköpings kommun har vid två tidigare yttranden till Länsstyrelsen i detta ärende, påtalat vikten av att åtgärder vidtas för att vattenförekomsterna inte ska påverkas i negativ riktning på grund av ökad tillförsel av näringsämnen från området. Detta då området avvattnas till känsliga vattenmiljöer med måttlig respektive otillfredsställande status enligt den klassning som gjorts med utgångspunkt i vattendirektivet. Miljö- och byggnämnden vill med detta som bakgrund särskilt tillstyrka de av Länsstyrelsen föreslagna villkoren som syftar till att begränsa förluster av växtnäring till vattenmiljön i området.

Villkor 22, som medför en begränsning av stallgödseltillförseln behöver dock förtydligas. Vad avses med högsta fosforklass och rekommenderad giva?

Enligt Jordbruksverkets riktlinjer för gödsling och kalkning är rekommenderad giva vid P-A1-klass V (högsta klass), 0 kg vid odling av alla grödor utom fodermajs och potatis; detta oavsett skördenivå. Villkoret i praktiken innebär ett spridningsförbud för stallgödsel på delar av sökandens arealer. Det är av mycket stor vikt att det inte råder några tvivel om villkorets innebörd.

Miljö- och byggnämnden föreslår därför att villkor 22 utformas som ett förbud mot spridning på marker i P-A1-klass V. Det är vidare av stor betydelse att villkoret utformas så att det tydligt framgår hur stort ett område med fosforklass V ska vara för att omfattas av förbudet. Begreppet *fält* så som de används i nuvarande skrivning är mycket otydligt. Vad avgränsar ett fält? Hur stor del av fältet ska ha uppnått fosforklass V för att förbudet ska träda in? En ökad tydlighet underlättar för såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndighet.

Hänsyn till spridningsrestriktionerna för stallgödsel måste också tas i beaktande när sökandens behov av spridningsareal bedöms (se bland annat mål M771-13 Mark- och miljödomstolen, Växjö tingsrätt).

Övrigt

Villkor 13

Frågan om skyddsavstånd till *enskilda* bostäder i syfte att minska luktstörning har avgjorts i domstol vid ett antal tillfällen under senare år. Bl.a. i miljööverdomstolen 2008-12-10 (M9218-07) och i Mark- och miljödomstolen 2013-02-15 (M1921-12). Ett generellt skyddsavstånd har vid dessa avgöranden inte ansetts skäligt pga att det vid spridning snarare är fråga om en tillfällig luktstörning och inte annan skadlig inverkan. Miljö- och byggnämnden anser med ledning därav att skrivningarna i villkoret ska strykas i denna del.

Villkor 20

Miljö- och byggnämnden anser att villkoret ska kompletteras med en precisering av vad detta innebär, i linje med villkoren i verksamhetens befintliga tillstånd, det vill säga förvaring av flytande kemikalier, diesel, eldningsolja och farligt avfall ska ske på ogenomsläpplig invallad yta under tak eller motsvarande. Invallningen ska kunna kvarhålla minst 100% av den största behållarens volym samt 10% av övriga behållares volym. På detta sätt säkerställs att även framtida hantering och eventuellt nytillkomna cisterner hanteras tillfredsställande.

Villkor 21

Här råder enligt Miljö- och byggnämndens uppfattning begreppsförvirring. Ett kontrollprogram enligt miljöbalken är företagets redovisning av hur det avser att kontrollera verksamheten för att säkerställa att de villkor som fastställts i tillståndet följs.

Villkor 23-25

Enstaka stallgödselanalyserns tillförlitlighet kan ifrågasättas på grund av problem med att ta ut representativa prov. Av dessa skäl anges också i de allmänna råden till 8 § i Jordbruksverkets föreskrifter (2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket, att analyser av stallgödsel normalt inte kan utgöra ett godtagbart alternativ för att bestämma fosforutsöndringen från olika djurslag. Växtnäringsinnehållet i fjäderfäködsel kan också variera mycket mellan olika produktionsanläggningar varför användning av schabloner inte heller är optimalt. En framkomlig väg är i stället att via stallbalansberäkningar i STANK in MIND eller motsvarande räkna sig fram till växtnäringsinnehållet i gödseln från den aktuella produktionen. För att beräkningarna ska vara användbara krävs att de görs specifikt för respektive gödselkategori. I det aktuella fallet fastgödsel från unghöns och flyt- respektive fastgödsel från höns.

Miljö- och byggnämnden föreslår att villkor 23 och 25 utformas på följande sätt:

Villkor 23. Vart tredje år ska en växtnäringsbalans med avseende på kväve och fosfor upprättas för verksamheten, med start verksamhetsåret 2013. Växtnäringsbalansen ska innehålla en stallbalans för respektive djur- och

gödselslag i syfte att fastställa kväve- och fosforinnehållet i gödseln. Växtnäringsbalansen ska skickas till tillsynsmyndigheten med miljörapporten.

Villkor 25. Spridning av stallgödsel ska ske enligt en årligen upprättad gödslingsplan grundad på aktuell markkartering och gödselns växtnäringsinnehåll. Utförd gödsling ska redovisas i miljörapporten. Till redovisningen ska bifogas en karta med den aktuella skiftesindelningen.

Rapportering

Länsstyrelsen har i sitt yttrande föreslagit att det totala årsutsläppet av ammoniak från *stallarna* ska rapporteras in med miljörapporten (villkor 3). Det finns här behov av att tydliggöra att detta inte är detsamma som de uppgifter om ammoniakutsläpp som anges i miljörapportens emissionsdeklaration. Uppgifterna om ammoniakutsläpp i emissionsdeklarationen omfattar även avgång av ammoniak från gödseln vid lagring och spridning, inte bara stallförluster.

Länsstyrelsen har vidare föreslagit att verksamhetens växtnäringsbalans samt resultatet av stallgödselanalyser skickas med miljörapporten. Miljö- och byggnämnden anser att det finns anledning att ställa ytterligare krav på inrapportering med miljörapporten, i linje med den mall som tagits fram av Länsstyrelsen för lantbrukets miljörapportering. Detta gäller rapportering av mottagning och avyttring av gödsel (villkor 19), markkartering (villkor 22), stallbalans (föreslaget villkor 23), spridning av stallgödsel (föreslaget villkor 25) samt företagets journalföring över avfall och användning av kemikalier (i anslutning till villkor 20).

Sökandens bemötande av yttranden

Sökanden har lämnat synpunkter på Länsstyrelsens yttrande enligt följande:

Uppgiften om antalet värphönsplatser i den nu aktuella prövningen ska vara 44 000 platser och inte 42 000 platser som återgavs i Länsstyrelsens yttrande. Bolaget redovisade 44 000 platser i en komplettering till ansökan, då flera olika uppgifter om antalet platser för värphöns angivits i ansökan och MKB.

Villkor 9

I meningen "Under tiden 1 augusti – 15 september får även spridning ske inför sådd av höstvet", yrkar sökanden på ändring av gröda. Sökanden menar att spridning bör kunna ske till *höstspannmål* generellt. I och för sig utgörs huvuddelen av Fröslundas höstspannmål av just höstvet, men det kan dock bli aktuellt med viss andel höstkorn och höstråg. Dessa grödor är minst lika snabbväxande och har även bra förutsättningar att ta upp växtnäring redan på hösten. Detta bör vara rimliga skäl för att tillåta ändring av villkoret att omfatta höstspannmål.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Miljöprövningsdelegationen finner att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning efter gjorda kompletteringar uppfyller kraven och kan godkännas enligt 6 kap. 9 § miljöbalken.

Tillåtlighet

Miljöprövningsdelegationen delar i allt väsentligt Länsstyrelsens och övriga remissinstansers bedömning av möjligheten att tillåta befintlig och utökad djurhållning inom fastigheterna Fröslunda 1:2 och Teglunda 1:1 i Lidköpings kommun och den valda lokaliseringens lämplighet. Verksamheten är förenlig med rådande kommunala planer och bedöms kunna bedrivas utan att oacceptabel störning uppkommer för närboende eller på omgivande natur- och kulturmiljövärden. Miljöprövningsdelegationen anser att verksamheten uppfyller de krav som i miljöbalken ställs på en lämplig lokalisering och att tillstånd därmed ska medges.

Tillståndets omfattning

Tillståndet omfattar i enlighet med ansökan, befintlig äggproduktion om 44 000 värphönsplatser, etablering av unghönsproduktion om högst 25 000 unghönsplatser samt hållande av högst 5 hästar, vilket totalt motsvarar högst 570 djurenheter.

Miljökvalitetsnormer

Verksamheten bedrivs i ett område där avrinning sker till vattenförekomster som ligger i nära anslutning till Vänern. Miljökvalitetsnormerna för dessa vattenförekomster visar på måttlig respektive otillfredsställande status. Verksamheten producerar en stallgödsel med relativt högt växtnäringsinnehåll samtidigt som spridningsarealen uppvisar delvis höga fosforklasser. Det finns därför särskilda skäl att vid den planerade utökningen av verksamheten hushålla med växtnäringen i stallgödseln och fördela den över spridningsareal på ett sätt som grundar sig på såväl allmänna föreskrifter, tillståndets villkor samt övrig kunskap på området, för att undvika förhöjd utlakning.

Villkor

Miljöprövningsdelegationen delar i allt väsentligt Länsstyrelsens samt nämndens bedömning gällande vilka villkor som bör meddelas för verksamheten och skälen för dessa. Miljöprövningsdelegation gör dock följande ändringar och särskilda överväganden härutöver.

Villkor 3

Miljöprövningsdelegationen anser att det av villkoret ska framgå att det totala årsutsläppet av ammoniak *ska* beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i stallarna. Även andra likvärdiga metoder för beräkning kan godtas varför ett tillägg om detta bör göras till villkoret.

Miljöprövningsdelegationen understryker det som kommunens miljö- och byggnadsnämnd påtalat i sitt yttrande angående ammoniakavgång. Verksamhetsutövaren ska genomföra egna mätningar av ammoniakavgång från anläggningen dvs. stallarna enligt villkoret och redovisa mätresultaten i den årliga miljörapporten. Därutöver ska beräkningar göras för den samlade ammoniakavgången från stallar, gödsellager och från spridning av stallgödsel, vilket redovisas i den årliga miljörapportens emissionsdeklaration. Då villkor 3 enbart avser ammoniakavgång från stallarna görs dock inget tillägg i denna del, utan tillsynsmyndigheten får själv ange vilka uppgifter rörande ammoniakavgång - utöver vad som reglerats i detta villkor - som ska ingå i den årliga miljörapporten.

Villkor 9

Bolaget har lämnat synpunkter på Länsstyrelsens förslag att, utöver möjligheten att under tiden 1 augusti – 31 oktober få sprida stallgödsel till etablerad vall och inför sådd av höstoljeväxter, även tillåta gödselspridning inför sådd av höstvetete under tiden 1 augusti – 15 september. Bolaget yrkar på att begränsningen till höstvetete bör kunna utökas till höstspannmål. Som skäl anges att både höstkorn och höstråg är minst lika snabbväxande och har bra förutsättningar att ta upp växtnäring på hösten.

Växtodlingsrådgivare vid Länsstyrelsen har bekräftat att såväl höstkorn som höstråg har egenskaper för att ta upp växtnäring på hösten som motsvarar dem hos höstvetete. Miljöprövningsdelegationen finner därför skäl att godkänna stallgödselspridning även till andra höstspannmålsslag än enbart höstvetete.

Miljöprövningsdelegationen ändrar därför den föreslagna formuleringen av villkor 9 till följande:

Under tiden 1 augusti – 31 oktober får spridning av gödsel endast ske till etablerad vall och inför sådd av höstoljeväxter.

Under tiden 1 augusti- 15 september får även spridning ske inför sådd av *höstspannmål*.

Tillsynsmyndigheten kan dock medge spridning även till andra grödor om särskilda skäl föreligger.

Villkor 13

Miljö- och byggnämnden har anfört att det saknas skäl att kräva ett generellt skyddsavstånd till enskilda bostäder vid spridning av gödsel eftersom det enbart är fråga om en tillfällig luktstörning och inte någon annan skadlig inverkan. Länsstyrelsen har dock motiverat det föreslagna villkoret från så-

väl lukt- som bullersynpunkt, samtidigt som villkoret tillåter spridning närmare enskilda bostäder efter överenskommelse med bostadsinnehavaren.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att spridning av såväl fast- som flytgödsel sker genom bredspridning som följs av nedbrukning. Lukt i samband med bredspridning av fjäderfägödsel kan ofta bli omfattande samtidigt som fjäderfägödsel kan innehålla sjukdomsframkallande mikroorganismer. Normalt sett är dock smittspridningsrisken begränsad på grund av det svenska förebyggande arbetet. Miljöprövningsdelegationen finner sammantaget att det i förevarande fall föreligger särskilda skäl att kräva ett skyddsavstånd till enskilda bostäder och fastställer därför det av Länsstyrelsen föreslagna villkoret.

Villkor 16

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att behovet av spridningsareal har beräknats utifrån ett lägre antal djurplatser i MKB, än vad tillståndsansökan omfattar i totalt antal djurplatser. Den årliga fosformängden i stallgödsel beräknades utifrån 42 000 värphöns och 21 045 unghöns, medan ansökan omfattar tillstånd för 44 000 värphöns och 25 000 unghöns. Den areal som redovisats utgår från det lägre antalet. Miljöprövningsdelegationen anser därför att det bör införas ett villkor som reglerar att den aktuella djurhållningen ska anpassas till den tillgängliga arealen som kvarstår efter borträkande av avsättning för skyddszoner enligt villkor 15 samt den areal som bortfaller enligt villkor 22.

Villkor 18

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att nästan halva arealbehovet för spridning av stallgödsel utgörs av areal med nyttjanderättsavtal. Enligt dessa avtal är det markupplåtaren som ansvarar för bland annat spridning av gödseln. Miljöprövningsdelegationen har därför lagt upp villkoret i punktform för att det ännu tydligare ska framgå vilken information som ska delges vid överlåtelse av gödsel. Ett tillägg har även gjorts om att växtnäringanalysen enligt villkor 24 ska ingå i denna information, då den är en viktig information för den som ska sprida ska kunna beräkna korrekt giva vid spridning.

Villkor 20

Miljöprövningsdelegationen finner att det, i enlighet med vad som anförts av nämnden, finns skäl att tydliggöra villkoret, även om bolaget redan redovisat och till stora delar åtagit sig åtgärderna i MKB. Skälen är att villkoret idag utgör ett standardvillkor i de flesta tillstånd, att motsvarande villkor redan finns med i bolagets gällande tillstånd samt att det preciserade villkoret förtydligar vilket kapacitetskrav som ställs på invallningen.

Villkor 21

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att syftet med ett kontrollprogram är dels att visa hur samtliga villkor, föreskrifter och förordningar som gäller för verksamheten uppfylls, dels att beskriva kontrollen av övriga delar av

verksamheten som behöver kontrolleras. Miljö- och byggnämnden framhåller i sitt yttrande delen om företagets redovisning av hur det avser att kontrollera verksamheten för att säkerställa att de villkor som fastställts i tillståndet följs. Miljöprövningsdelegationen anser i likhet med nämnden att villkoret ska kompletteras med en del som rör kontroll av uppfyllelsen av tillståndets villkor, så att hela syftet med ett kontrollprogram tydligare framgår i villkoret.

Villkor 22

Av de markkarteringsuppgifter angående P-AL, ett mått på mängden lättillgänglig fosfor i marken, som lämnats in av bolaget, framgår att delar av den egna arealen ligger i fosforklass V (högsta klass). Enligt Jordbruksverkets riktlinjer för gödsling och kalkning finns det såväl ekonomiska som miljömässiga skäl att tära på markens fosforförråd vid höga P-AL-tal. Riktlinjerna för gödsling visar därför att fosfor inte bör tillföras alls i fosforklass V, annat än till vissa grödor såsom potatis. Detta betyder att fosforgödsling till såväl höstsådd som vårsådd av spannmål bör undvikas.

I det av Länsstyrelsen föreslagna villkoret framgår att *när ett fält uppnått högsta fosforklass ska stallgödselgivorna begränsas till rekommenderad fosforgiva för aktuell gröda*. Enligt föreliggande markkartering finns några sammanhängande områden på fastigheterna i fosforklass V. Dessa områden överensstämmer inte helt med Jordbruksverkets indelning av arealen i jordbruksblock eller bolagets egen indelning av blocken i ett eller flera skiften.

Miljöprövningsdelegationen anser, i likhet med Miljö- och byggnämnden, att villkoret kan förtydligas i detta tillstånd, då stor del av arealen ligger i höga fosforklasser, samtidigt som djurhållningen kräver ett stort arealunderlag för stallgödselspridning. Avsikten med villkoret är att utifrån aktuell markkartering, se till att utpekade områden i högsta fosforklass inte tillförs ytterligare fosfor vid odling av de flesta grödor såsom spannmål. Detta betyder att det är områden enligt aktuell markkartering som visar var fosfor får tillföras. Detta medför i sin tur att hela eller delar av skiften – om de ingår i ett sådant område - kan behöva undantas från spridning. Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att ordet "fält" i det villkor som föreslagits av Länsstyrelsen ska ersättas med ordet "område". Någon ytterligare ändring av villkoret bedöms inte nödvändig.

Villkor 24

Miljö- och byggnämnden menar i sitt yttrande att enstaka gödselanalysers tillförlitlighet kan ifrågasättas och nämnden förordar i stället att stallbalansberäkningar, eller motsvarande, bör användas som underlag för växtnärbalans och gödslingsplan.

Miljöprövningsdelegationen är medveten om att korrekt provtagning för analys av stallgödsel är avgörande för att användbara analysresultat ska kunna erhållas. Greppa Näringen har på sin hemsida resonerat kring detta

och menar att det framför allt är stallgödsel med stora mängder halmrester, som det kan vara befogat att frånga provtagning och istället använda tabellvärden eller motsvarande. Miljöprövningsdelegationen finner att det inte är frågan om sådan fastgödsel i detta fall. Samtidigt konstateras att spridningsarealen generellt ligger i höga P-AL-klasser och att fjäderfägödsel har relativt höga halter av bland annat fosfor. Detta innebär i sin tur att givorna måste hållas relativt låga vid spridning av fastgödsel på marker som redan har höga fosfortal. Därvid anser Miljöprövningsdelegationen att det är av stort värde att spridningen bygger på faktiska analyser av den gödsel som ska spridas. Det förutspås samtidigt att stallbalansberäkningar även kräver noggranna beräkningar och att underlaget är korrekt, då såväl fastgödsel från värphöns, flytgödsel från värphöns samt fastgödsel från unghöns hantearas.

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att det i förevarande fall är lämpligare att kräva att analyser utförs av de olika gödselslagen istället för att gödselns innehåll ska fastställas med hjälp av stallbalansberäkningar. Länsstyrelsens villkorsförslag ska därför fastställas, dock med det tillägget att en analys ska göras per gödselslag som hanteras, det vill säga att det ska utföras analyser både av fastgödsel från värphöns, flytgödsel från värphöns samt fastgödsel från unghöns.

Villkor 23 och 25

Miljöprövningsdelegationen bedömer att en komplettering av Länsstyrelsens föreslagna villkor enligt Miljö- och byggnämndens förslag inte är motiverad, med hänvisning till Miljöprövningsdelegationens ändrade formulering av villkor 24.

Rapportering

Kommunens miljö- och byggnämnd anser att det finns anledning att i tillståndet ställa ytterligare krav på inrapportering med den årliga miljörapporten utöver vad Länsstyrelsen föreslagit.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar här att en tillsynsmyndighet har möjlighet att inför en verksamhets miljörapportering begära in de eventuellt ytterligare uppgifter, utöver vad som måste redovisas enligt verksamhetens tillstånd, som anses nödvändiga i det enskilda fallet. Miljöprövningsdelegationen anser att det i förevarande fall inte är aktuellt att skriva in ytterligare krav på redovisning i tillståndets villkor än vad Länsstyrelsen tidigare föreslagit. Någon ändring görs därför inte i denna del.

Igångsättningstid

Verksamhet med djurhållning bedrivs redan på platsen. Då ansökan nu innehåller en utökning av djurhållningen finner Miljöprövningsdelegationen skäl att föreskriva att den utökade verksamheten med unghönsproduktion, ska sättas igång senast tre år efter det att tillståndet vunnit laga kraft. Be-

gränsningen sätts för att tillståndet inte ska hinna bli inaktuellt på grund av ny praxis eller teknikutveckling om igångsättningen sker långt fram i tiden.

Industriutsläppsförordningen

Enligt nu gällande 22 kap. 1 § första stycket 7 miljöbalken ska en tillståndsansökan för en IED-anläggning innehålla en statusrapport när detta krävs enligt bestämmelserna i industriutsläppsförordningen.

Eftersom den nu aktuella ansökan har getts in före den 7 januari 2013 behöver enligt övergångsbestämmelserna i industriutsläppsförordningen någon statusrapport dock inte ges in i förevarande prövning.

Sammanfattande bedömning

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att verksamheten, om föreskrivna villkor iakttas, går att förena med målen för miljöbalken och de allmänna hänsynsreglerna samt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna. Tillstånd ska därför lämnas för verksamheten.

Information

Detta tillstånd befriar inte bolaget från skyldigheten att iakttä vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser.

Miljöprövningsdelegationens prövning av verksamheten omfattar endast bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken och omfattar inte åtgärder som kräver tillstånd eller anmälan för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Sprängning, grävning eller vatten- och rörläggning inom vattenområden är exempel på åtgärder som är vattenverksamhet. Detta tillstånd omfattar heller inte prövning enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Ändrade ägarförhållanden ska, enligt 32 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899), snarast möjligt meddelas tillsynsmyndigheten av den nya verksamhetsutövaren.

Alla som bedriver eller har bedrivit en miljöfarlig verksamhet har ansvar för efterbehandling av mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är förorenade. Den som äger eller brukar en fastighet ska genast underrätta tillsynsmyndigheten om det upptäcks en förorening som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Detta framgår av 10 kap. miljöbalken.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt, se bilaga 2.

Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. I beslutet har deltagit Ann Lundahl, ordförande och Jörgen Hammarström, miljösakkunnig. Ärendet har beretts av Stig Karlsson, miljöskydds-enheten.

På miljöprövningsdelegationens vägnar

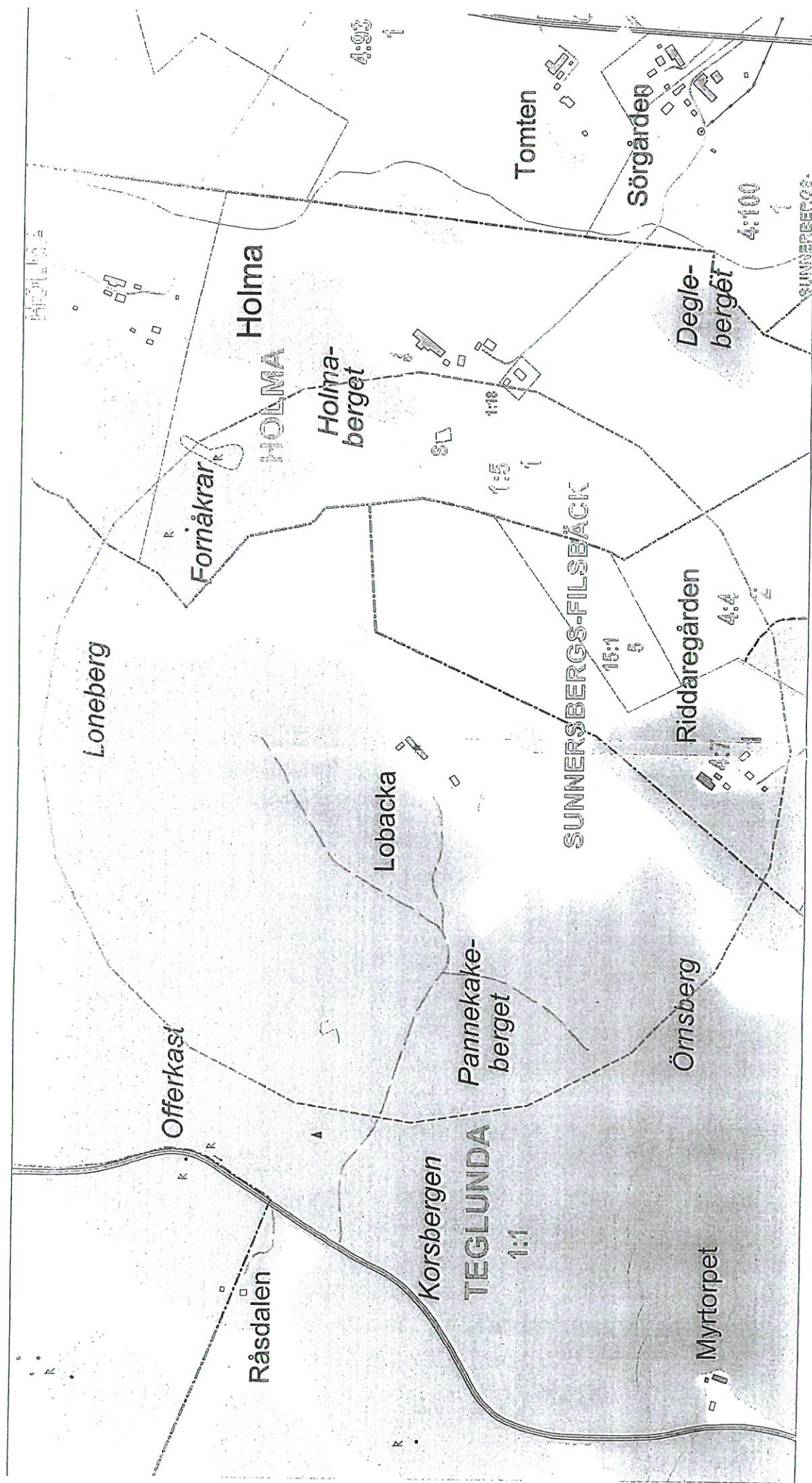
Ann Lundahl

Bilagor:

- 1a. Karta över lokalisering av planerat unghönsstall
- 1b. Plan för planerat unghönsstall
2. Hur man överklagar till Mark- och miljödomstolen.

Sändlista:

- Naturvårdsverket
- ✓ Jordbruksverket
- Havs- och Vattenmyndigheten
- Miljö- och byggnämnden i Lidköpings kommun
- Kommunkansliet i Lidköpings kommun
- MPD (Ann Lundahl, Jörgen Hammarström och Rättsenheten, Göteborg)
- Stig Karlsson
- Expeditionen
- Akten
- Deltagande i Länsstyrelsens yttrande

Bilaga 1b

Lobacka

Lidingö Kommun
Avdelning

Skapad 8. 8. 2011 11:11:11
TALC 16/17 00:00:00 09/07/17 00:00

Teknisk 1.1

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har den 29 januari 2014 med stöd av 47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932) förordnat att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelsen ska inom 10 dagar härfter införas i Post- och Inrikes Tidningar samt ortstidningarna Nya Lidköpings Tidning, Göteborgs-Posten och Skaraborgsbygden.

Beslutet hålls tillgängligt hos Länsstyrelsen, (adressen framgår av beslutet) och hos kommunkansliet i berörd kommun.

Delgivning anses ha skett när två veckor förflutit från dagen för detta beslut, om kungörande och övriga föreskrivna åtgärder skett i rätt tid.

Hur man överklagar Länsstyrelsens beslut

Var ska beslutet överklagas?

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. Överklagandet ska dock skickas till Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Adressen framgår av beslutet.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar länsstyrelsen överklagandet och handlingarna i ärendet till Mark- och miljödomstolen.

När ska beslutet senast överklagas?

Överklagandet ska ha kommit in till länsstyrelsen **senast den 5 mars 2014**.

Vad ska överklagandet innehålla?

Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat.

I skrivelsen ska ni ange

- ert namn, adress, personnummer/ organisationsnummer och telefonnummer,
- vilket beslut ni överklagar t.ex. genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer samt
- hur ni anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Om det finns motparter i ärendet bör ni ange deras namn, adress, och telefonnummer.